

Om niet te vergeten

Erfgoed | Om niet te vergeten | Groep 8 | Bron: www.reizenindetijd.nl

“Dit nooit meer”, zeiden de mensen na de Tweede Wereldoorlog. De oorlog heeft grote littekens achter gelaten. Niet alleen is onze omgeving erdoor veranderd, ook de geschiedenis van de mensen is erdoor gevormd. In deze les gaan jullie je verdiepen in wat het betekende om tijdens de Tweede Wereldoorlog te leven en welke keuzes je soms moest maken. Jullie doen onderzoek naar en discussiëren over het begrip vrijheid.

Nodig:

- Een vader/moeder/zus/broer
- Klaarzetten op laptop of computer Voorwerpen WOII en film [Keuzes maken](#).
<https://www.reizenindetijd.nl/om-niet-te-vergeten/oorlog/>
- Klaarzetten (digitale) Test Keuzes maken in oorlogstijd en Antwoordblad

Aan de slag:

- **Woordweb:** Wat weten jullie over de Tweede Wereldoorlog (WOII)? Maak eventueel gebruik van de [informatie Tweede Wereldoorlog](#). Bekijk de het mapje met voorwerpen: [Voorwerpen WOII](#). Overleg: wat is het en wat heeft het met de Tweede Wereldoorlog te maken? Maak aan de hand daarvan een woordweb.
- **Gesprek:** Hoe is het om keuzes te maken in oorlogstijd? Bekijk de film [Keuzes maken](#).
Vraag 1: je bent op weg naar huis. Je had je moeder beloofd op tijd thuis te zijn. Je ziet een jongetje rennen en struikelen op de grond. Hij blijft liggen en huilt. Wat doe je?
A) Je stopt en probeert het jongetje te helpen. Dan maar te laat en misschien een boze moeder.
B) Je denkt: ‘ik mag niet te laat komen’ en je fietst door.
C) Je rent naar het dichtstbijzijnde huis, en hoopt dat iemand thuis is om te helpen.
D) Je hebt geen idee wat je zou doen.

Vraag 2: Kies je bij vraag 1 voor antwoord a/b/c/d? Waarom? Benadruk dat iedereen andere keuzes maakt. Bij antwoord c kies je ervoor om hulp te zoeken. Dat is in onze tijd normaal. Maar hoe was dit in de oorlog? Kon je toen ook iedereen om hulp vragen? Bespreek hoe dat voor Nederlanders was in oorlogstijd: Nazi-Duitsland nam de macht over in ons land. Zij bepaalden de regels zonder dit te overleggen met de burgers. Ineens waren gezagdragers niet meer de mensen die je hielpen, maar waren het mensen voor wie je bang was. Hoe moet je daarmee omgaan? De mensen reageerden daar verschillend op.

Vraag 3: Je loopt op straat. Je ziet hoe een jongeman een vrouw omverduwt en haar handtas afpakt. De vrouw gilt: ‘Houd de dief! De jongeman rent met de handtas jouw kant op. Wat doe je?

- A) Je gaat in de weg staan van de dief.
- B) Je belt het alarmnummer 112.
- C) Je loopt gauw de andere kant op.
- D) Je hebt geen idee wat je zou doen.

Benadruk dat de keuze best lastig te maken is. Is die man niet gevaarlijk? Als je opkomt voor die vrouw: kom je dan zelf niet in gevaar? En wat als je niets doet, komt die jonge man dan zo maar weg met zijn gedrag? En kan hij ook andere mensen bestelen?

Cultuur Thuis

Ook in de oorlog kwamen mensen veel voor moeilijke keuzes te staan. In de oorlog kozen de meeste mensen niet voor actief verzet tegen de Duitsers en hun anti-Joodse maatregelen. Bespreek waarom mensen dat niet deden. Bedenk meerdere redenen, bijvoorbeeld: angst; 'maakt niet uit wat ik doe'; proberen gewoon door te leven; eens met NSB/Nazi's.

Toch waren er ook mensen die op hun eigen manier in verzet gingen. Bedenk soorten verzet, bijvoorbeeld: niet reageren op de oproepen van Duitsers; stiekem kranten drukken; onderdak bieden aan joden, verzetsmensen of jonge mannen die niet voor de Duitsers wilden werken; gewapend verzet; Februaristaking. Alle verzetsdaden deden mensen met gevaar voor eigen leven. Waarom deden deze mensen dat?

Niet iedereen was tegen de bezetter. Er waren ook mensen die ervoor kozen de bezetter te helpen. Waarom steunden deze mensen de bezetter? Bedenk redenen hiervoor: er zelf beter van worden; oplossing voor armoede en werkloosheid.

- **Keuzetest:** Hoe is het om een oorlog mee te maken? Hoe zag het dagelijks leven er uit tijdens de WOII? Hoe vrij ben je in het maken van keuzes als jouw land in oorlog is? Je maakt (digitaal) de test Keuzes maken in oorlogstijd: [Test Keuzes maken in oorlogstijd](#). Je controleert zelf hun 'type' met het antwoordblad. Het werkblad kan ook digitaal ingevuld worden: [Antwoordblad Keuzes maken in oorlogstijd](#)
- **Nabespreking:** Terugblik op de test: Was het moeilijk om te kiezen? En hoe zou dat in de oorlog geweest zijn? Waarschijnlijk is het makkelijker om nu voor antwoorden te kiezen die mensen toen niet altijd maakten. Dit omdat de mensen toen een beperkte keuzevrijheid hadden door hun verlies van vrijheid. Wat betekent vrijheid voor jou? Hoe belangrijk is vrijheid voor jou? Wat heb je nodig om vrij te zijn?
  1. Vrijheid van meningsuiting betekent dat mensen mogen zeggen wat ze vinden. Vind jij dat iedereen altijd mag zeggen wat hij wil? Wanneer doe je dat bijvoorbeeld niet?
  2. Persvrijheid betekent dat de pers (kranten, radio en televisie) mag vertellen wat er gebeurt. Vind jij dat de kranten alles mogen opschrijven? Wanneer mag dat niet?
  3. Kan de vrijheid van de een de vrijheid van een ander belemmeren? Bijvoorbeeld: de vrijheid om heel veel lawaai te maken gaat ten koste van de rust van een ander. Vrijheid is niet iets wat er vanzelf is, het is iets wat mensen samen maken. Afspraken helpen daarbij. Bespreek welke afspraken en regels mensen maken voor de vrijheid.

Deze les is een onderdeel van de leerlijn ReizenInDeTijd (www.reizenindetijd.nl). De thema's in deze leerlijn zijn gekoppeld aan de les- en kerndoelen van het curriculum van de scholen. Met daarin 2 rode draden:

- Wie ben ik? Wie ben je zelf en hoe verhoud je je tot de ander?
- Wie wat bewaart. Wat zeggen spullen over ons en wat is de waarde van verzamelen en bewaren.